ÄLVRÄDDAREN

ÄLVRÄDDAREN UTGES AV ÄLVRÄDDARNAS SAMORGANISATION / NR 1 1981

ÄLVRÄDDAREN 1-81

Innehåll

3 Höstmötet 6-7 december
6 Sikfors
7 Utbyggnader i nationalparkerna
11 Energipropositionen
12 Synpunkter på energipropositionen
14 Motioner om älvarna
15 Minikraftverk
17 Partierna och älvarna
18 Jaurekaska
19 Vegetationsskador vid vattenutbyggnad
23 Tidningsklipp (Rickleån), Alta

ÄLVRÄDDAREN -
organ för Älvräddarnas Samorganisation

Utkommer med 3 nummer under 1981.

Red. och ansv. utgivare: Lars Lövgren, Stationsgatan 18A,
920 70 SORSELE
Tel: 0952 - 10 997

Nästa nummer beräknas utkomma v. 23.
Manusstopp: 15 maj.

Omslag: Nedre Långan (Foto: Gösta Laestander)

Höstmötet 6-7 dec

Ett trettiotal älvräddare träffades den 6-7 december på Östbergsgården, Frösön för att diskutera aktuella frågor. Sölvbackafrågans lyckliga lösning berördes naturligtvis vid mötet. Eftersom det dock gäller att se framåt fick Sölvbacka en mera undanskymd plats vid detta möte.

Under punkten rapporter meddelades bl a att Jordbruksutskottet har besökt Tjäkovaratj-Sitojaure, ett projekt som skulle beröra Sareks nationalpark. Det verkada som utskottets ledamöter tog avstånd från utbyggnadsplanerna.

Besked om regeringens prövning av en utbyggnad av Långan skulle ursprungligen ha givits under november månad, men pga att kraftbolaget hade begärt och fått förlängd tid för att inkomma med kompletteringar till den 22 december, kunde inget beslut meddelas vid mötet.

Lördag eftermiddag ägnades åt ett föredrag av Björn Kjellström, som bl a har arbetat inom Energikommissionen och Konsekvensutredningen. Kjellström berörde frågan om vad som händer när kärnkraften skall avvecklas i början av 2000-talet. Med antagande att utvecklingen går enligt linje 2:s prognoser från folkomröstningen skulle det uppstå ett gap på ca 15 TWh elkraft som måste täckas på något sätt. Det gapet blir ännu större om inte vindkraften byggs ut till över 20 TWh enligt planerna.

Hur det stora elöverskottet från kärnkraften kommer att användas blir därför av mycket stor betydelse, inte minst för älvräddarkampen. Om överskottet går till direktverkande elvärme blir det svårt att ersätta det med alternativa uppvärmningssätt. Bäst är att använda det tillfälliga elöverskottet i större anläggningar, typ fjärrvärme, där det lättare kan ersättas med alternativa energislag.

Befintliga kraftverk och mottryckskraft behöver inte utnyttjas fullt före 1995. Även utan vindkraft behövs ingen kondenskraftutbyggnad före år 2000. Varför då bygga ut Sölvbacka nu, frågade Björn ?

Han visade sedan hur han beräknat lönsamheten på Sölvbacka och hur denna är avhängig inflationstakten. Bolaget har räknat med 4 % ränta, och då skulle kraftverket bli lönsamt med endast 4 miljoner. Med lägre inflationstakt och räntan 6 % blir det i stället förlust. Så tveksam är lönsamheten för kraftverket.

Björn menade,att man kan avstå från utbyggnad av vattenkraft i samtliga fall där det finns lokalt motstånd - de betyder ändå inget i den stora energibalansen.

Kjellström rådde oss att vi ivåra lokala grupper gör energiplaner för resp. kommuner. Han satte därvid upp följande punkter:

* Inventera möjligheterna till energisparåtgärder. Spillvärme ? Viktigt: räkna med högre energipriser i framtiden.
* Inventera möjligheterna att få tillgång till fasta bränslen.

* Planera för central uppvärmning med fasta bränslen. Bättre ekonomi och miljö med stora anläggningar. Svårigheten är att få pengar till investeringar. Ide i Växjö: Elda upp den lagrade oljan och använda pengarna till investeringar för fasta bränslen.
* Starta med fasta bränslen så snart som möjligt (erfarenhet och infrastruktur tar tid att bygga upp).
* Ingen fortsatt installation av direktverkande elvärme. Enligt förslag från Elanvändningskommittén skall byggnadsnämnderna få möjlighet att ge dispens.
* Lågtemperatursystem i fastigheter som inte förrän 1990-95 kan värmas med biobränslen.
* Elpannor i fjärrvämesystem kan vara intressanta om man kan uppnå billiga avtal med kraftleverantören.
* Värmepumpar kan underlätta elvärmeavveckling om man satsar på vattenburna system.

Under mötet lämnades en redogörelse för Vattenfalls utredning om effektiviseringar i befintliga kraftverk. Vattenfall menar att en ytterligare produktion på 2,2 TWh är tekniskt möjligt att åstadkomma genom effektiviseringar (1,2 TWh ekonomiskt rimliga). 0,5 TWh är idag klart lönsamt. Det är alltså de siffror som Vattenfall kommit fram till genom tämligen lösa beräkningar, som blir än mer osäkra om man räknar med att 80-talet ger unika möjligheter att genomföra effektiviseringar, därför att elöverskottet minskar avställningskostnaderna under byggtiden.

Det konstaterades vidare i utredningen att siffrorna för den totala vattenkraftsproduktionen för normalår varierar hos olika källor mellan 62,5 och 63,3 TWh.

ÄlvS har i ett yttrande,som finns med som en bilaga till utredningen, angripit Vattenfalls beräkningar. Vattenfall underskattar möjligheterna till energivinster,menar vi. Det är ju inte så underligt, man vill naturligtvis helst bygga nya kraftverk.

Fiskerikonsulent Richard Öhman vid Lantbruksnämnden i Östersund redogjorde för vattenkraften och fisket i Jämtland. Jämtland är ett av de län som har blivit allra värst drabbat av kraftutbyggnader. De älvar och älvsträckor som klarat sig undan denna form av exploatering har därför blivit än mera värdefulla. Inte desto mindre gör kraftbolagen allvarliga försök att få dessa utbyggda. Det gäller t ex Långan, Vemsjön, Ammerån och Sölvbackaströmmarna.

Öhman redogjorde även för en intervjuundersökning bland besökarna vid Dammån, ett biflöde till Indalsälven. Undersökningen visade bl a att besökarna i genomsnitt åkte 60,3 mil (!) för att fiska i Dammån. I 60% av fallen hade fiskarna åkt från hemorten speciellt för att fiska i Dammån, som numera utgör det enda kvarvarande och naturliga reproduktionsområdet för Storsjöns storöringsbestånd.

Dammån, nedströms Bydalen (Foto: Bertil Öhman)

Efter Öhmans föredrag meddelades att Jämtlandsdistriktet av Fritidsfiskarna beslutat skänka 1000 kronor till ÄlvS. En gåva som vi tackar för.

I samband härmed efterlystes flera Fritidsfiskare till älvräddarbetet. Fritidsfiskarnas tidskrift har de senaste åren innehållit åtskilliga artiklar och ledare som på ett utmärkt sätt har bidragit till vattenkraftsdebatten.

Lars Lövgren/Olov Jonsson

Uttalande antaget vid möte i Frösön den 7 december 1980.

Kommer partierna bakom linjerna 2 och 3 att svika sina löften från kärnkraftsomröstningen, frågar sig Älvräddarnas Samorganisation i ett uttalande. Man lovade då att förbjuda direktverkande elvärme i nytillkommande hus. Om partierna nu följer Elanvändningskommitténs förslag till dispensregler kommer detta istället att i praktiken innebära fritt fram för direktverkande elvärme i alla nya bostäder. Detta kan inte accepteras,menar Älvräddarnas Samorganisation. Ytterligare direktverkande elvärme kommer nämligen att medföra mycket stora problem vid en avveckling av kärnkraften i framtiden och kraftigt försvåra övergången till de nya energikällorna. Det innebär samtidigt allvarliga risker vid avbrott i elförsörjningen vintertid. Dispensreglerna måste därför kraftigt skärpas, menar Älvräddarnas Samorganisation som består av 32 älvräddargrupper från de hotade älvdalarna.

Älvräddarna kräver vidare att Sölvbackafrågan snarast löses. Regeringen bör ålägga Vattenfall att uppta förhandlingar om överlåtelse av de två kraftverken i Lagan, vilka Sydkraft f n arrenderar.

Det stora elöverskottet under 80-talet ger vidare unika möjligheter att genomföra effektiviseringar i befintliga kraftverk, framhåller Älvräddarna. Kostnaderna för kraftförluster under dessa arbeten blir nämligen under denna tid betydligt lägre än för närvarande. Ytterligare vattenkraftutbyggnader blir på detta sätt onödiga. Bl a kan den värdefulla Rottnaälven i Värmland, som f n prövas av regeringen, sparas.

Det är bättre att staten ger fördelaktiga lån till effektiviseringar och energisparåtgärder, som ger förållandevis stora energitillskott, än till minikraftverk med ofta stor negativ miljöpåverkan.

Sikfors

BÅKAB har aviserat att man kommer att under våren lägga in en ändrad ansökan om utbyggnad av Sikfors i Pitälven. Man tänker då bygga dammen ca 1 km nedströms den nuvarande lilla kraftstationen. Däremot kommer man att ta hela vattenföringen(250 m^3/s) som i det tidigare förslaget, vilket innebär att kraftstationen endast kan gå för fullt ett par månader på sommaren. Under vintern kommer vattnet knappt att räcka till att driva en av de två turbinerna. Detta betyder att kravet om stora regleringar längre upp i Piteälven kommer som ett brev på posten så snart kraftverket är färdigbyggt. Därmed är nyckeln satt i låset för en total utbyggnad av Piteälven, vår främsta vildmarksälv, med bl a de berömda Trollforsarna och den 80 m höga mäktiga Storforsen

Fiskeriintendenten har för övrigt projekterat en laxtrappa i Piteälven vid Storforsen för att därmed öppna de stora, utomordentligt fina lekområdena för lax ovanför. Trappan skulle kosta ca 7 milj kr. Den som byggts nyligen i Jokkfall, Kalixälven kostade 2 milj kr. I år har laxuppgången varit mycket god vilket torde bero på den uppsättning av laxrom och smolt skett på försök bl a ovanför Storforsen för några år sedan. Piteälven är alltså en mycket god laxälv. Motståndet mot en utbyggnad är mycket starkt längs hela älven.

L.Li.

Utbyggnader i nationalparkerna

Förstår våra politiker vad de beslutar om ifråga om älv-utbyggnader ?

Med erfarenhet från utbyggandet av St. Luleälv som pågått i mer än 50 års tid börjar jag mer och mer få den uppfattningen att frågan är berättigad.

Man kan ju också vända frågan i en annan riktning -- Är Norrbotten och dess älvar endast ett utsugningsobjekt,som genom blocktänkande och prestige skall utnyttjas till sista droppen, utan hänsyn till andra värderingar ?

Låt oss göra en kort återblick på utbyggnaderna.
Porjus kraftstation påbörjades år 1910 och elektrisk ström sändes första gången 26 oktober 1914. Detta var en stor händelse och bansträckan Kiruna - Riksgränsen elektrifierades. Man insåg snabbt fördelen med elektrisk kraft och i Teknisk Tidskrift 20 febr. 1915 kunde man läsa - "Hvilka fördelar riklig tillgång på elektrisk kraft i öfrigt erbjuder ligger ju äfven i öppen dag och man behöver ej anses alltför optimistisk för att hoppas på, att den tid ej anses lltför avlägsen, då kraften från Sveriges och speciellt Norrlands älfar skall i vida större utsträckning än som nu är fallet få tjäna våra industrier, våra järnvägar och vår berghantering."

Vad som då inte kunde förutses var ju den enorma lyxkonsumtion och det slöseri som präglar dagens samhälle ifråga om elförbrukningen med eluppvärmda trottoarer, liftar och rulltrappor, fontäner, fasadbelysningar m m samt inte minst det enorma sparande som återanvändning av papper, glas m m skulle ge.

Det blev snart fråga om mera vatten till Porjusstationen och man började se sig om efter ett lämpligt objekt för ett magasin. Valet föll på Suorva och det första dammbygget var klart 1924.

Att Suorva låg inom Stora Sjöfallets nationalpark som avsattes år 1909 var inget hinder. Ett 120 km^2 stort område bröts ut från parken när bygget genomfördes. En växelvis utbyggnad skedde sedan mellan Porjus och Suorva och år 1945 var Suorvas tredje höjning ett faktum. 1949 installerades det nionde aggregatet i Porjus. Nu måste något annat göras - men vad ? Jo, Vietas kraftstation planerades och 1964 påbörjades byggandet av en damm i Satisjaure och utsprängning av två tunnlar till Vietasstationen som var klar för drift med båda sina aggregat 1972. Då hade också Suorvadammen höjts en fjärde gång.

Detta var åter ett stort ingrepp i nationalparken. Nu började protester höras både från ortens befolkning och från naturvårdande sammanslutningar. Samerna väster om Suorva hade nu en fjärde gång tvingats flytta sina boplatser. Skillnaden mellan högsta och lägsta vattenstånd var nu 30 meter. Detta innebär också att bärande av förnödenheter från båt till boplats och bärande av fisk från båt till närmaste landsväg - genom gyttja och moras, ibland flera hundra meter. Man måste oftast gå flera vändor innan fiskfångsten var framburen till vägen. Det måste också upprepas varje dag fisket pågår. Tro nu inte att det finns elektrisk kraft på de boplatserna - den kraften går söderut.

Under högsta vattenstånd är sjön däremot närmast ett innanhav och med sina 5900 miljoner kubikmeter vatten, näst Vänern, Sveriges största vattenmagasin.

Nedströms Vietasstationen blev vattenföringen helt förändrad. All fri avrinning hade stoppats och sommarvattenståndet på Langas blev ung 2 meter lägre än normalt. Det innebar en mycket märkbar vågerosion av grundsockelområdena i sjön, med bortspolning av bottenväxtligheten och sedimentförflyttning, som leder till en uttunning av näringsfaunan, som leder till en nedgång av fiskstammen, som leder till minskad förtjänst för fiskaren , som leder till minskad köpkraft hos fiskaren, som leder till svårigheter att skaffa redskap, utrustning och förnödhenheter,som leder till ----- kanske utslagning.

Vintertid ökade emellertid vattenföringen långt utöver det normala. Dessutom är det inkommande vattnet av betydligt högre temperatur än vad en normal tröskelavrinning kan ge. Detta leder till en avsevärd försämring av isen med försämrade fiskemöjligheter och iskommunikationer vintertid.

Såvar det dags för en ny utbyggnad av Porjus igen. 1971 till 1979 färdigställdes en ny och högre damm som sopade bort en stor del av Lulejaures befolkning samt fiskhandelscentrum i Luspebryggan. Nya turbiner installerades och vattenföringen ökade från 530 kbm/s till 1030 kbm/s. Sjövolymen ökade från 125 milj kbm till 530 milj kbm. Lulejaures yta varierar nära fyra meter under året. Korttidsreglering tillämpas för alla stationer. Nu blev protesterna mera högljudda, därför att det redan under pågående utbyggnadsskede planerades för fortsatt skövling av sjöar och älvar.

Sirkas sameby anordnade då en demonstration den 3 februari 1977 där en resolution upplästes, lydande: "Vi samer i Jokkmokks kommun vill idag protestera mot den utveckling som pågår och som det planeras för inom kommunen. Vi vill med denna demonstration visa att vi inte kan godta några fler intrång i våra marker.

Jokkmokks kommun är idag den största leverantören av elkraft i landet. Den kraft som kommer från Lilla och Stora Lule älv bidrar i mycket stor grad till att hålla Sverige med sysselsättning. Utbyggnaden av dessa älvar har pågått i över 50 år. Idag står kommunen än mer utarmad än vad den gjorde tidigare. Den ursprungliga basnäring som finns kvar är rennäringen. Nu är kommunen beredd att offra den ---. Det är allvarligt och beklämmande att kommunen helt och hållet förbiser samerna som har varit med om att bygga upp kommunen från historiens början.

Att fördärva underlaget för den samiska näringen på det sätt som skett hittills, kan gott och väl sägas vara exploatering. Denna utveckling måste stoppas. Tills idag har vattenfall fått gå fram med sina utbyggnadsprojekt i Jokkmokk utan några större invändningar mot de negativa effekterna av utbyggnaden.

Samerna har blivit den part som fått ta del av alla de problem som älvutbyggnader skapar. Våra bästa betesmarker har lagts under vatten, våra ursprungliga flyttleder har förstörts, vi har fått finna oss i att flytta vår bosättning flera gånger och våra fiskesjöar har tagit sådan skada att dessas ursprungliga betydelse och värde har gått förlorade - för att nämna några av de negativa konsekvenserna.

Vattenfall sägs ha gett oss stora summor i ersättning. Detta är dock vilseledande. Ännu återstår ersättningskrav och Vattenfall med sina miljoner bör göra upp sina gamla affärer innan de går vidare. Men vi vill dock understryka - för oss är det mest viktigt att få ha kvar våra marker."

Att ha kvar våra marker är det mest viktiga för oss alla på orten. Likafullt planeras nu en ytterligare utbyggnad av sjösystemet. Jaurekaskaforsen - den sista i raden av forsar från Ritsem till Porjus - utloppet från Langas, hotas nu av en utgrävning där en 900 meter lång och 50 meter bred kanal skall ersätta den förutvarande levande forsen. Det innebär en sänkning av Langas från september till maj-juni med i runt tal 5 meter under lägsta vattenstånd.

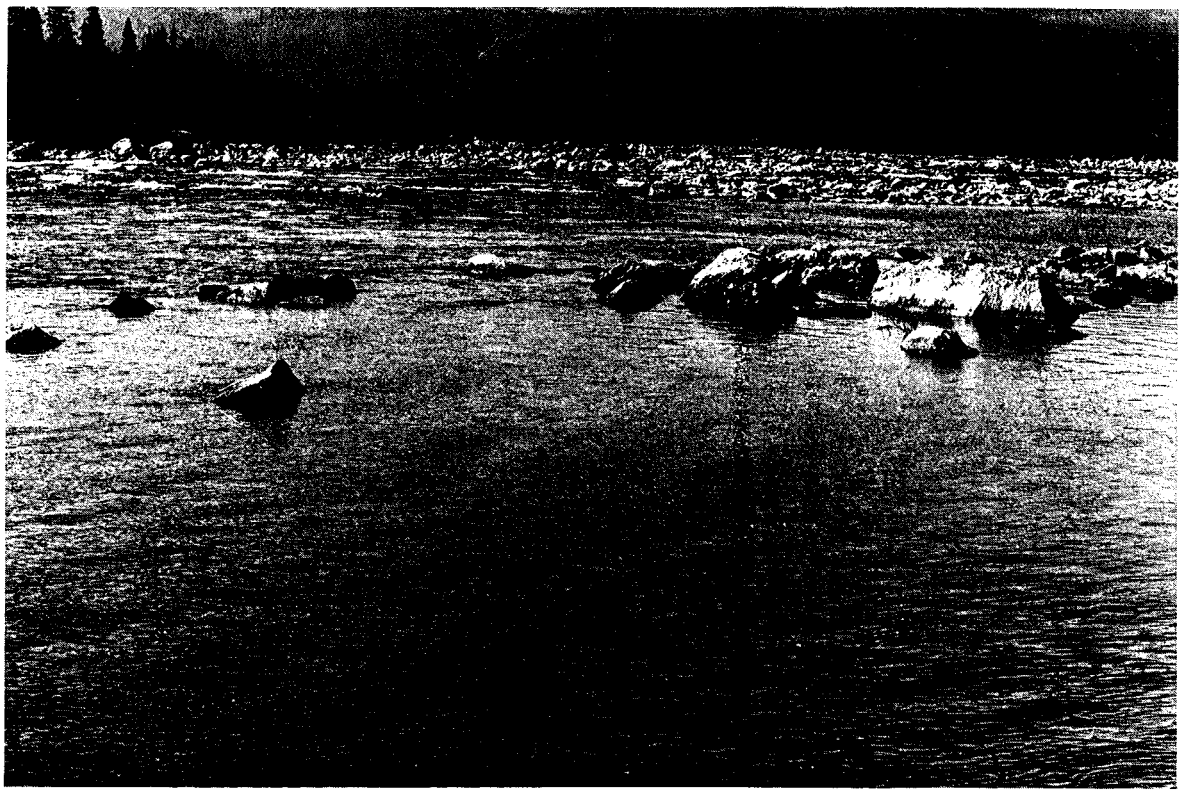

Jaurekaskaforsen (Foto: Lennart Sundin)

Vattenfall är väl medveten om den totalskada både på fisket och samfärdseln somdrabbar bygden. Deras personal har därför under några dagar varit i farten längs sjön och kartlagt och mätt upp samtliga bosättningar, som planeras att inlösas. Detta för en energivinst som i bästa fall blir ca 31 GWh. Denna siffra torde förutsätta ett välfyllt Suorvamagasin. Energivinsten torde därför vara betydligt lägre under de flesta år eftersom magasinet sällan blir fyllt upp till närheten av dämningsgränsen.

Ett öde landskap ser ut att bli framtiden för en blomstrande fiske- och turistbygd. Direkt berörs ett 40-tal fiskare som får sina förtjänster och arbeten bortraderade. Detta påverkar också personal inom fiskhandeln. Turistnäringen får en mycket allvarlig knäck. Fyra familjer åretrunt-boende måste överge sina hem. 10 renskötarbostäder,som nu brukas vid olika årstider, kommer inte att kunna nås av sina ägare annat än under högsommaren - och då vistas dessa vanligen längre västerut i fjällvärlden.

Det här jobbet kommer att upphöra för 40-talet fiskare om Jaurekaskas utbyggnad genomförs. (Foto: Leif Persson)

Samfärdseln på Langasområdet, såväl på is som med båt, under 2/3 av året, kommer att slås ut pga storleken i den totala regleringen och den dygnsreglering upp till 2 meter som planeras. Detta betyder att allrekreation, för tusentals personer, med isfiske etc på Langas, samt även rekreationsområden som fordrar överfart på Langas, kommer att slås ut.

Stora Sjöfallets nationalpark kommer återigen att påverkas. Är detta ett vettigt pris för dessa eventuella 31 GWh ? Nej, säger jag. Nej, säger Malbergets Jakt & Fiske med sina 1300 med,emmar. Nej, säger samerna. Nej, säger alla vettiga människor som kan tänka sig in i vilka konsekvenser en sådan utbyggnad kan få. MEN - vad säger då politikerna ? Är rubrikfrågan befogad ? Kan detta bli ett nytt svenskt Alta ?

För Gruppen mot vidare utbyggnader i
Stora Sjöfallets, Sarek och Padjelanta
nationalparker

Hjalmar Öberg

Energipropositionen

Regeringens proposition om riktlinjer för energipolitiken är en diger lunta på närmare 1500 sidor, inkl bilagor. Det skulle ta alltför mycket plats att referera hela "proppen" och mycket har skrivits i tidningarna och referats i etermedia om propositionens innehåll. Här kommer därför endast några axplock vad gäller vattenkraften att beröras.

En av utgångspunkterna för regeringen har varit att man vill minska oljeberoendet. Energianvändningen beräknas uppgå till 400-430 TWh år 1990, vilket skall jämföras med 416 TWh för 1979. Den totala energianvändningen (inkl förluster vid överföring och distribution) uppgår fn till 473 TWh.

Elanvändningen,inkl överföringsförluster, uppgick 1979 till 93,7 TWh. Under perioden 1973 till 1979 har den årliga ökningen i genomsnitt legat på ca 3 %. Regeringen räknar i sin proposition med en kraftig ökning av elanvändningen till 134 TWh år 1990. En stor del av denna produktionsökning kommer kärnkraften att svara för (1979:20,1 TWh; 1990: 54 TWh). Ca 15 TWh av denna ökning av elanvändningen räknar regeringen med att elpatroner i oljepannor skall svara för.

Vattenkraften föreslås svara för 65 TWh år 1990 och 66 TWh på längre sikt. Detta skall jämföras med de 63 TWh som är utbyggda eller lovgivna idag. Regeringen har inte lyckats ena sig om hur mycket vattenkraft landet har. Man anger därför dagens utbyggnadsnivå till 62-63 TWh.Det kan förefalla ointressant vilken utbygnnadsnivå man anger. Tyvärr är det nog inte så. Lars Lindström kommenterar i ett särskilt inlägg resonemanget kring produktionssiffrorna.

Regeringen menar att en uppföljning av lämnade tillstånd bör göras år 1983 för att bedöma om eftersträvade tillskott från vattenkraften kommer att uppnås. I propositionen berörs också den nedgång i medelvattenföringen i vattendragen som har kunnat märkas de senaste 30 åren. Man säger att om denna trend håller i sig "finns det skäl att återkomma med en utförligare redovisning liksom att överväga konsekvenserna härav för elförsörjningen."

Regeringen föreslår också att staten skall stödja tillkomsten av minikraftverk genom att exploatörer skall kunna få fördelaktiga lån till upprustning och nyanälggning av små vattenkraftverk. Detta är något som ÄlvS protesterade mot i ett remissvar över den utredning från Industriverket som kommit med förslaget (se detta yttrande på annan plats i tidningen).

Vad gäller den omdiskuterade frågan om direktverkande elvärme föreslår regeringen att uppvärmningssnåla byggnader får värmas med direktverkande elradiatorer. Som villkor för att man skall få sätta in elradiatorer har man angett att behovet av elenergi för elradiatorer och tappvarmvatten skall kunna minskas med 40% jämfört med om byggnaden skulle ha varit byggd enligt minimikraven för värmeisolering och luftomsättning i Svensk Byggnorm 1975. Dessa generella regler innebär att de hårda krav för elvärmen som förväntats uteblir. Detta kommer att försvåra en avveckling av kärnkraften.

Lars Lövgren

Synpunkter på energipropositionen

63 TWh är utbyggt

Beräkningar av Jordbruksdepartementet om utbyggd och lovgiven vattenkraft (62,975 TWh) som gjordes inför energipropositionen samt uppgifter från kraftbolagens samarbetsorgan i Norden NORDEL (62,810 TWh) och CDL (63,2 TWh) visar att den utbyggda och lovgivna vattenkraften idag utgör ganska precis 63 TWh som anges i propositionen.

Varför är det så viktigt att denna siffra anges exakt ? Eftersom varje tiondels TWh motsvarar ett prohjekt av Sölvbackas storlek så innebär det att en skillnad på 1 TWh motsvarar ett tiotal långa älvsträckor med stora värden ur fritids och natursynpunkt. Inte minst betydelsefullt är det för dem som bor i älvdalarna och drabbas av utbyggnaderna.

2 TWh i tillskott fram till 1990

Det tillskott som behövs för att nå 65 TWh år 1990 är därmed 2 TWh varav hälften utan tvekan kan klaras genom effektiviseringar. Resterande 1 TWh kan klaras genom 0,3-0,5 TWh minikraftverk och 0,250 TWh okontroversiella projekt. Sammanlagt blir det 1,8 TWh.

3 TWh i tillskott på lång sikt

På lång sikt kan effektiviseringarna enligt Vattenfalls egen effektviseringsutredning ge 1,4 TWh. Minikraftverk bör kunna ge ca 1 TWh på lång sikt. Okontroversiellt som tidigare 0,25 TWh. Tillsammans gör det 2,7 TWh.

Minst 1 TWh i effektviseringar under 80-talet möjligt

Under 80-talet kommer det att sommartid finnas ett stort överskott av elström vilket gör att kostnaderna för ombyggnader och effektiviseringar blir mindre än för närvarande. Vattenfall räknar i sin effektiviseringsutredning med att 0,5 TWh är klart lönsamma projekt redan idag och ytterligare 0,9 TWh kan byggas med rimliga kostnader (lönsamma efter 1990 eller med visst bidrag som Vattnefall uttrycker det). Totalt alltså 1,4 TWh. Vattenfall har emellertid av okänd anledning avrundat dessa 0,9 TWh till 0,5 TWh trots att de projekt som ingår i dessa 0,9 TWh är kända sedan länge och klart definierade och angivna i Vattenfalls utredning och även i andra redovisningar från Vattenfall och Svenska Kraftverksföreningen. Så t ex ingår de stora effektiviseringsprojekten i Indalsälven och Dalälven liksom Ajaure och Gardikfors i Umeälven i dessa 0,9 TWh som kan byggas med rimliga kostnader. Flertalet av dessa projekt i de tre älvarna har sedan länge planerats att utföras under 80-talet. Det bör alltså vara fullt möjligt uppnå 1 TWh i effektiviseringar under 80-talet samt ytterligare 0,4 TWh därefter.

Vattenlagen får inte åsidosättas

Propositionens målsättning om att uppnå 65 TWh vattenkraft år 1990 och 66 TWh på längre sikt får inte innebära att vattenlagens tillåtlighetsregler åsidosätts eller tillämpas annorlunda än f n. Den s k dispensregeln får inte heller ges en mera generös tolkning än vad lagstiftarna avsett. De till regeln hörande lagmotiven innebär att denna regel får användas endast då mycket starka skäl talar för att ett företag ska få komma till stånd. Riktlinjerna för energipolitiken får inte leda till en faktisk urholkning av vattenlagens tillåtlightesregler (CU 1979/80:5).

Energibalansen är endast en slutsats dragen utifrån vattenlagens regler och utifrån de begränsningar som ges i den fysiska riksplaneringen. Det går inte att motsatt väg skapa regler för tillämpningen av vattenlagen genom att upphöja en sådan slutsats till en tillåtlighetsregel (se CU 1979/80:5 sid 11).

Sammanfattning

Med tanke på vattenlagens tillåtlighetsregler och den till den hörande restriktiva dispensregeln är det rimligt att räkna med att det fram till 1990 är möjligt att inkl minikraftverk bygga ut högst 2 TWh utöver dagens nivå 63 TWh. Av dessa 2 TWh utgör drygt 1 TWH effektiviseringar. På längre sikt kan troligen ca 3 TWh nås inkl minikraftverk och effektiviseringar.

Det är möjligt att under 80-talet effektivisera gamla kraftverk upp till en nivå av ca 1 TWh.

Riktlinjerna för energipolitiken får inte leda till en urholkning av vattenlagens regler.

1990		
Utbyggt 1980	63,0 TWh	(inkl lovgivet)
Effektiviseringar	1 TWh	(enligt Vattenfalls utredning)
Okontroversiella proj.	0,3 TWh	
Minikraftverk	0,3-0,5 TWh	
	64,8 TWh	

På lång sikt		
Utbyggt 1980	63,0 TWh	(inkl lovgivet)
Effektiviseringar	1,4 TWh	(enligt Vattenfalls utredning)
Okontroversiella proj.	0,3 TWh	
Minikraftverk	1,0 TWh	
	65,7 TWh	

Lars Lindström

Tyvärr ger propositionen inte utrymme för någon mer omfattande vidareutbyggnad av lönsam vattenkraft.

Jag har svårt att förstå att inte den frågan med tiden måste komma upp till förnyat övervägande, såväl av försörjningsskäl och ekonomiska skäl som med tanke på miljöpåverkan i jämförelse med andra energiformer. Till en början kunde man väl realistiskt utreda, hur en utbyggnad av en älv skulle kunna anpassas till lokala intressen i syfte att åstadkomma något som är nyttigt och bra såväl för den berörda bygden som för landets energiförsörjning.

Jonas Norrby, Generaldirektör för Vattenfall
i Vi i Vattenfall.

Motioner om älvarna

Socialdemokraterna:

Socialdemokraterna kritiserar i sin motion regeringen för att man inte anger hur man ska uppnå 65 resp 66 TWh vattenkraft. Man vill därför ha en plan för vattenkraftens utbyggnad till 66 TWh. Man hänvisar bl a till den plan som vi presenterat för hur man skall nå 65,7 TWh på lång sikt och säger " att det är väsentligt att regeringen också överväger detta alternativ".

Vidare pekar man på möjligheterna att effektivisera och att man därvid bör utnyttja den rikliga tillgången på elkraft under 80-talet. Socialdemokraterna anser också "att någon enstaka större utbyggnad är att föredra framför ett stort antal ingrepp i mindre vattendrag". Man säger vidare att den fortsatta vattenkraftutbyggnaden måste ta hänsyn till att outbyggda vattendrag representerar viktiga miljövärden. Socialdemokraterna kräver dessutom att regeringen preciserar siffran för utbyggd och lovgiven vattenkraft.

Centerpartiet:

Centern (Per Granstedt m fl) anser att det är klart att den utbyggda och lovgivna vattenkraften är 63 TWh. Man vill,liksom (s), utnyttja den rikliga tillgången på elkraft för att påskynda effektiviseringar under 80-talet. Fram till 1990 räknar centern med 1,3-1,4 TWh i effektiviseringar. Resten upp till 65 TWh dvs 0,6-0,8 TWh anser man vara möjligt att klara med hjälp av okontroversiella projekt och minikraftverk. Centern hemställer"att utökningen av vattenkraftproduktionen som bör ske under 80-talet i första hand bör ske genom effektiviseringar".

Vänsterpartiet Kommunisterna:

Liksom (s) och (c) vill VPK satsa på effektiviseringar och föreslår därför att kraftbolagen får ett bidrag från staten motsvarande hälften av den elförlust man gör under ombyggnaderna. Totalt räknar VPK med 2 TWh effektiviseringar fram till 1990. VPK anser också att vattenkraftutbyggnader under 80-talet bör begränsas till okontroversiella projekt, minikraftverk och effektiviseringar. Man anser vidare att normalårsproduktionen inte kan anges noggrannare än ± 5% och att därför denna siffra är ointressant. VPK föreslår dessutom att riksdagen undantar Nedre Långan och Strängsforsen från utbyggnad genom riksdagens beslut.

L.Lindström

Minikraftverk

Yttrande över Bidragsgivning till små vattenkraftverk, SIND PM 1980:23.

Älvräddarnas Samorganisation avstyrker bidrag samt särskilda lån till små vattenkraftverk. Samorganisationens ståndpunkt motiveras nedan.

Man kan ibland få höra i energidebatten att sk minikraftverk är skonsammare mot miljön än vad kraftverk av konventionell typ är. Detta är en myt !

Minikraftverken orsakar samma typ av skador på miljön som konventionella kraftverk. Det betyder att man även i många minikraftverk dämmer över omgivande åker- och skogsmarker, torrlägger kortare eller längre strömsträckor, spränger tunnlar eller gräver kanaler genom landskapet osv. Även i de fall man klarar sig utan att göra stora ingrepp i landskapet sker en förödande påverkan på miljön. Dammbyggnaderna utgör effektiva fiskvandringshinder. Bl a öringen hindras att vandra till sina lekplatser.

I de flesta minikraftverk tillämpas korttidsreglering för att erhålla maximal verkningsgrad. Detta är katastrofalt för djur- och växtliv i de reglerade vattendragen. Strömlevande växter och djur har anpassat sig till den speciella miljö som det strömmande vattnet utgör. Korttidsreglering betyder att perioder av kraftig ström hastigt övergår i stillastående vatten. Vattenytan stiger och sjunker då mycket kraftigt, främst i strömsträckor. Dessa växlingar sker i många minikraftverk åtskilliga gånger per dygn - intervall på 2 timmar är inte ovanliga. Växlingarna i vattenföring är som tidigare nämnts helt förödande för bl a de smådjur som utgör föda för strömfisken.

En omfattande upprustning av gamla minikraftverk eller nyanläggningar kommer alltså att betyda ett allvarligt hot mot strömfisket i många småår. Bl a hotas havsöringen i södra och mellersta Sverige, där man inte har många orörda strömsträckor kvar.

I vissa enstaka fall är miljön redan så skadad av vattenkraftkraftutbyggnader att en upprustning av gamla kraftverk inte skulle förvärra situationen särskilt mycket. Älvräddarnas Samorganisation menar dock att man, med tanke på de relativt små energimängder som trots allt kan produceras i små vattenkraftverk, måste vara mycket restriktiv med att tillåta nya projekt eller uppmuntra upprustning av gamla kraftverk.

Det vore betydligt vettigare att använda de begränsade statliga resurserna till att effektivisera befintliga kraftverk av konventionell storlek än att satsa på minikraftverk. Dessa effektviviseringar kan ge mer energi och ger dessutom i de allra flesta fall små skador på de utbyggda vattendragen. 1980-talet kommer att bli ett antagligen unikt tillfälle att effektivisera kraftverken. Det växande elöverskottet kommer att medföra att kostnaderna för minskad kraftproduktion under avställningsperioder avsevärt reduceras. Investeringar i energibesparande åtgärder måste dock vara det bästa sättet att använda sig av statens pengar.

Älvräddarnas Samorganisation finner det märkligt att Industriverket helt avvisar ett remissförfarande där miljövårdande myndigheter ges rätt att yttra sig. SIND:s motivering till sin ståndpunkt, att bidrag utgår till anläggningar med giltig vattendom eller där tillåtligheten är styrkt genom hävd, är inte hållbar. Åtskilliga av de kraftverk som kommer att få statliga bidrag eller lån kommer att grunda sig på gamla vattendomar eller sk KB-beslut före vattenlagens tillkomst. Naturvårdsaspekter togs det knappast någon hänsyn till när dessa beslut fattades. Värdet av enskilda bevarade strömsträckor var då inte lika stort som nu eftersom man då inte hade hunnit förstöra så många vattendrag. Den ändrade synen på miljövärdena som har utvecklats i dagens samhälle återspeglas även i flera vattendomar de senaste åren.

I många fall har man på ideell basis eller med samhällsinsatser restaurerat fiskesträckor, återställt gamla flottleder, iordningställt strövområden, planterat ut fisk etc. Många års naturvårdsarbeten kan så på några månader bli helt värdelösa därför att vattendomstolen under exempelvis 1920-talet gav tillstånd till ett kraftverk som byggts men sedan fått förfalla och nu skall rustas upp.

Kraftverk i biflöden till orörda älvar innebär dessutom en smygreglering av huvudälven, vilket bör uppmärksammas av statsmakterna.

Älvräddarnas Samorganisation avstyrker sålunda, med hänvisning till vad som ovan sagts, bidrag eller särskilda lån till små vattenkraftverk.

ÄLVRÄDDARNAS SAMORGANISATION

Partierna och älvarna

Under denna rubrik kommer vi regelbundet att redovisa hur partierna tar ställning till vattenkraften. För att det inte skall bli bli slagsida åt något håll vill jag att de läsare som verkar inom något parti skall hjälpa till genom att sända in material till mig. Det kan vara program på lokal-läns-och riksplan, det kan också vara partiernas ställningstaganden i enskilda frågor. Denna gång råder dock en viss obalans som emellertid lätt kan rättas till om läsarna hjälper till med material.

Lars Lövgren

M

De moderata länsförbunden i Jämtland, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten har sagt nej till all utbyggnad utom effektiviseringar. Detta har skett i samband med att man skrivit sitt regionalpolitiska program för de fyra länen. Detta program antogs vid en konferens i Umeå den 16 januari.

"Vi säger nej till en exploatering av våra outbyggda älvar och älvsträckor. Vi anser att vi måste ge kommande generationer möjlighet att få del av den orörda natur som aturliga älvdalar innebär. Samtidigt slår vi också vakt om den sysselsättning som är betydlesefull i dessa älvdalar. Vi ställer oss ytterst tveksamma till den utbyggnad av sk minikraftverk som skisseras i mindre älvar och övriga vattendrag. De verkningar som sådana kraftverksutbyggnader medför är betydande varför vi ifrågasätter om de är samhällsekonomiskt lönsamma. Den utbyggnad som kan komma ifråga, menar vi, är effektutbyggnader liksom i övrigt en effektivisreing av redan befintliga anläggningar."

Däremot är inte det förslag till nytt partiprogram för Moderata Samlingspartiet (riks) som nu är ute på remiss till länsförbunden lika positivt för älvarna. Där står visserligen att de fyra stora orörda Norrlandsälvarna inte får byggas ut.Däremot tycks man vilja bygga ut det mesta av övriga älvsträckor i vårt land:

" Vattenkraften är alltjämt vår viktigaste inhemska energitillgång. Ännu återstår betydelsefulla vattenkraftstillgångar som kan tas i anspråk. Utbyggnaden av vattenkraften måste ske under hänsynstagande av naturmiljön och bör inriktas mot effektivisering av nuvarande kraftverk. Någon utbyggnad av de fyra stora orörda Norrlandsälvarna - Torne, Pite och Kalix älvar samt Vindelälven - får inte ske."

L.Li.

Fp

I förslaget till nytt partiprogram för Folkpartiet står att de fyra orörda Norrlandsälvarna och andra värdefulla vattendrag inte skall byggas ut för vattenkrfatändamål. I den programgrupp som lagt fram förslaget var en stor majoritet för denna skrivning. Det finns dock en reservation från Hans Bergström och Kerstin Sandborg som vill hålla öppet för ytterligare utbyggnader. Förslaget är nu ute på remiss till länsförbunden och kommer att behandlas under april månad. För de som vill påverka remissen är det alltså hög tid att handla nu !

Folkpartiets lokalavdelningar längs Kalixälven, Torneälven,Piteälven och Vindelälven kommer att gå ut med en gemensam information till länsförbunden i söder om vad vattenkraftutbyggnad verkligen innebär av miljöförstöring och ödeläggande av natur och om den mycket kraftiga opinion som finns här uppe mot fortsatta utbyggnader av våra kvarvarande älvar och älvsträckor.

L.Li.

Jaurekaska

Vattenfall har nu lämnat in sin ansökan om att få bygga ut Jaurekaska i Stora Luleälv med en sänkningskanal som sänker vattnet i sjön Langas med 4-5 m. Ett annat alternativ som diskuterats är en separat kraftstation i utloppet. En utbyggnad av Langas (Jaurekaska) skulle vara en katastrof för det omfattande och ycket betydelsefulla yrkesfiske som bedrivs i sjön. Detta har också Vattenfall medgivit.

Fisket utgör en berydande del av många samers försörjning i detta område. De klarar sig inte enbart på renskötseln utan behöver ett yrkesfiske bredvid för att kunna klara sig. En utbyggnad skulle också betyda ännu mycket besvärligare isförhållanden i sjön än för närvarande och gör det helt omöjligt att ta sig över vintertid eftersom den starka strömmen i sjön skulle förstöra isarna. Detta skluue bli synnerligen besvärande för samerna som ska ta sig över med renar och skotrar och för övriga som skall ta sig till olika fiskevatten.

Jordbruksutskottet reste i området i höstas och syntes vara mycket kritiska till en utbyggnad. Man får hoppas att denna kritiska hållning består även när riksdagen skall pröva intrånget i nationalparken. Vi kommer att kämpa hårt för Jaurekaska.

L.Li.

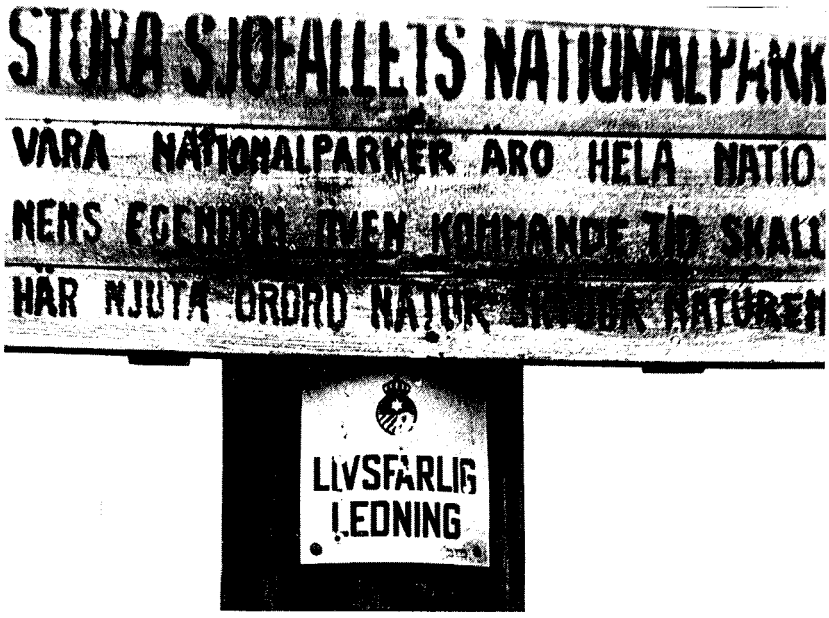

Vegetationsskador vid vattenutbyggnad

Christer Nilsson

Vid diskussioner av vattenkraftutbyggnaders inverkan på naturmiljön koncentrerar man sig ofta på hur fisket kommer att ta skada och på vad man kan göra för att lindra dessa skador. Förändringarna på växtvärlden blir däremot sällan föremål för samma uppmärksamhet. Bortfall av skogsmark och jordbruksmark genom framförallt överdämning värderas visserligen ekonomiskt, men därtill kommer många ytterligare typer av vegetation som oftast glöms bort i diskussionen. Jag tänker här närmast på annan landvegetation än den nyssnämnda, t ex den som finns på hällmarker och myrar, samt på all strand- och vattenvegetation. En bidragande orsak till att vegetationspåverkan vid vattenutbyggnad lätt undervärderas av gemene man är den centrala roll som de sällsynta växterna gavs i den tidigare naturvårdsdebatten. Man hör ofta detta bemötas med påståenden liknande "vad är det för värde i små strån och blad som vanligt folk inte ens känner igen?" Men här har vi botanister till stor del oss själva att skylla. Sällsyntheter har ett rättmätigt värde då de bl a speglar mångformigheten i naturen, men de utgör ett dåligt argument mot vattenutbyggnad eftersom ett framhävande av sällsynta växters förekomst hittills aldrig kunnat stoppa en vattenkraftexploatering. Det finns inte heller exempel på någon växtart i landet som helt utrotats av vattenutbyggnad. Ett slagkraftigare argument mot fortsatt utbyggnad borde rimligen vara att framhålla vikten av att spara typiska och representativa vegetationsmiljöer. Här har utarmingen och förödelsen varit så stor att snart finns inte något som med rätta kan kallas typiskt och vanligt.

Jag vill i den här artikeln ge en liten överblick över förändringar som drabbat de vanligare typerna av vegetation vid utbyggnaden av de svenska vattendragen. En koncentration görs till kärlväxterna som säkerligen har drabbats av de största förändringarna. Jag behandlar i tur och ordning effekter av regleringsmagasin, älvmagasin, torrsträckor och reglerade sträckor som inte byggts ut med kraftverk. Härtill kan läggas även de skador som orsakas direkt av byggnadsarbetena, t ex av själva kraftverken, av kanaler, dammar, kraftledningar, anslutande vägar mm. Sådana skador blir vanligen totala men begränsas i gengäld ofta till ganska små områden och behandlas ej vidare här.

Regleringsmagasin skapas ofta genom kraftig höjning av vattenståndet i en sjö med omfattande överdämning av land som följd. Det finns många människor som tvingats lämna sina hem och fått se sina marker förstörda till följd av sådana företag. Vid dämning och efterföljande långtidsreglering dör all vegetation som hamnar under den nya högvattenlinjen, och när magasinen är tömda i botten blottläggs stora kalmarker som snarare för tankarna till någon ödslig planet än

till vår gröna jord. Det finns växter, bl a en hel del vanliga trädgårdsogräs, som försöker bekläda de kala regleringsstränderna, men de lever under mycket hasardartade förhållanden och blir sällan långlivade. Vidare kan de bara ibland bilda någon nämnvärt tät vegetation. Den nya strandvegetationen blir dessutom allt sparsammare med åren i takt med att jord spolas bort från de överdämda markerna ner i magasinet. Vattenväxter kan inte alls leva kvar i stora magasin eftersom de ständigt vattenfyllda delarna av magasinen ligger alldeles för djupt för att ge växterna en chans.

Ett *älvmagasin* är en avplanad, ofta lång och smal älvsträcka ovanför ett kraftverk. Helt utbyggda svenska älvar kan ha formen av en trappa med omväxlande kraftverk och älvmagasin. Forsarna har försvunnit, men vissa sel finns kvar, om än med uppdämd eller sänkt vattenyta. I ett älvmagasin varieras inte vattenståndet alls lika mycket i höjdled som i regleringsmagasinen, men i stället är variationerna snabba och de smala stränderna ofta såriga av erosion. Erosionen kan nämligen öka drastiskt just efter en genomförd utbyggnad, men avtar med tiden. Längs lite äldre älvmagasin är strandvegetationen vanligen tätare och artrikare än i regleringsmagasinen. Grunda delar av älvmagasinen rymmer också en hel del vattenvegetation, främst tack vare att denna ofta upplever de nya förhållandena som mer stabila än då älven var oreglerad och vattenståndsvariationerna kunde gå upp till flera meter i höjdled. I gengäld har den oreglerade älven en välutvecklad vegetationszonering av en typ som inte alls finns vid ett älvmagasin. Från högvattenlinjen räknat rymmer naturälven successiva bälten dominerade av t ex skogsträd, viden, starr, fräken och olika vattenväxter. I ett älvmagasin återfinns inte alls denna regelbundna zonering utan vegetationen ger närmast ett plottrigt intryck. Vegetationstyperna präglas inte heller av samma mångformighet som vid naturälvarna utan är ganska enhetliga och har vanligtvis låg artkoncentration.

Torrsträckorna erbjuder enligt många den sorgligaste synen vid ett utbyggt vattendrag. Och visst kan det vara beklämmande att se sin brusande fors omvandlad till en (helt tyst) fåra av kala stenar och block. Ändå är torrsträckorna de områden där naturens läkande kraft får arbeta mest ostört, såvida inte vatten släpps tillfälligt. Med tiden kommer vegetationen så gott det går att bekläda de blottade områdena, troligtvis med långvarigt bibehållande av ganska stor artrikedom. Slutresultatet blir en mosaik av häll- och blockmarksterräng med gles skog och insprängda smågölar, kanske också en central bäckfåra som hålls i stånd av det lokalt tillrinnande smältvattnet på våren. Detta kan i sig vara en ganska intresseväckande naturtyp, om än en klen ersätttning för en förstörd älv.

Reglerade sträckor utan kraftverk. Här och där finns älvsträckor som saknar kraftverk men där vattenflödet regleras

Figur 1. En gammal skogsbacke som dämts in i Gardikenmagasinet i Umeälven. Efter ca 20 års reglering har allt humusmaterial och den mesta finjorden spolats bort. Här finns ingen vegetation. Foto förf.

Figur 2. Den torrlagda Ajaureforsen i Umeälven. Många strandväxter håller sig kvar på stränderna men kolonisationen av växter i själva fåran försvåras av tillfälliga vattenpåsläpp. Foto förf.

från ett uppströms liggande magasin. Också här påverkas vegetationsutvecklingen, men sällan i lika hög grad som i magasinen. Oftast utjämnas vattenflödet så att de extremhöga och extremlåga vattenföringarna försvinner. Detta leder till att stranden krymper och strandvegetationen får sitt utrymme beskuret. Träd och buskar tränger t ex närmare älven. Vattenväxterna å sin sida kan utöka sina domäner både uppåt och neråt. En älvsträcka som endast reglerats måttligt behåller länge sina naturvärden, och bara det förhållandet att den reglerats behöver inte vara något skäl till att bygga ut den med kraftverk. Ett bra exempel på detta är bl a övre Umeälven vid Umfors-Klippen.

Man kan bara konstatera att den hittills genomförda vattenutbyggnaden orsakat svåra vegetationsskador, skador som inte skulle kunna repareras helt ens om dammar och kraftverk revs och vattnet åter släpptes fritt. Vid framtida utbyggnad av större älvar kan man dessutom räkna med att vegetationsskadorna blir genomsnittligt större än hittills beroende på att de älvar som ännu är opåverkade är svåra att exploatera för vattenkraft. Om t ex Kalixälven byggs ut skulle stora landområden, bl a viktigt renbetesland, komma att överdämmas och flera mil långa älvsträckor att torrläggas. En i större omfattning genomförd utbyggnad med minikraftverk i mindre vattendrag kan också den leda till betydande vegetationsförändringar. Genom att minikraftverken drivs på ett något annorlunda sätt än större kraftverk kan man därtill förvänta sig att skadorna delvis blir av annan art än vad vi hittills är vana vid.

För att återknyta till inledningen av denna uppsats bör den botaniska utgångspunkten för det framtida älvräddningsarbetet vara att söka bevara en så mångfacetterad bild av det svenska älvlandskapet som möjligt. De tidigare vanliga älvvegetationsmiljöerna, som bör representeras av många och geografiskt väl spridda objekt, måste vara själva "smeten i kakan". I denna kan vi sedan stoppa in "russinen", dvs de mer extrema älvmiljöerna, typ Tännforsen och Handölsfallen, som sedan länge uppmärksammats av naturvården. Gör vi på annat sätt, t ex bara sparar "russinen", kan vi aldrig ge våra efterkommande någon riktig uppfattning om hur älvarna en gång såg ut och fungerade.

RÄDDA RICKLEÅN

— Stoppa utbyggnaden av Rickleån.

Hela Överklintens by, med några få undantag ställer sig bakom detta krav.

1 200 personer har skrivit på protestlistor mot utbyggnaden. Bra tre personer godkänner Skellefteå kraftverks planer.

— Godkänner man en utbyggnad i Älglund raseras hela Rickelån. Det säger Sture Brändström, byålderman i Överklinten.

— Då bygger man vidare i Siknäs och Herrgårdsfäboda av bara farten.

En grupp "älvräddare" hade i går samlats till information i Överklintens Folkets hus. Förutom byåldermannen Sture Brändström fanns Sture Granlund, Karl-Johan Johansson, Sören Johansson och Alvar Bergqvist på plats. De tre sistnämnda ville belysa konsekvenserna för fisket. Granlund har i all år slagits för att få behålla Rickleån orörd.

— Det är bara Skellefteå kraftverk som kommit till tals i den här frågan. Oss bryr sig ingen om. Det är vi som drabbas, sa Sture Granlund och räknade upp konsekvenserna.

- Döden åt fisket
- Älven blir förstörd
- Försurning av åkermarken i Överklintens by
- Friluftslivet förlorar oersättliga områden

• Aldrig belyst

— De negativa sidorna av en utbyggnad har aldrig blivit belyst, fortsätter Granlund. För Överklintens by kan Skellefteå kraftverks utbyggnad innebära att stora delar av åkermarken försumpas. I dag går en mängd täckdiken ut i Rickleån. Tänk när vattnet i ån står högt. Då blir det kvar i dikena med påföljd att åkrarna försumpas. Bäcksystemet sprängs även upp. Det här har man inte sagt ett ord om.

— Vattnet i Rickelån kommer att bli så högt att man tvingas bygga en högre bro över väg 365 genom Överklinten vid svingården. Och vad kommer att hända med den gamla kvarndammen från 1900-talet, undrar Sture Granlund.

• Ett kulturminne

Kvarndammen som byggdes i början på 1900-talet har betraktats som ett kulturminne.

— Det fanns planer på en upprustning av kvarndammen. Men pengarna hölls inne då Skellefteå kraftverk redovisade sina planer. Vad kraftverket nu gör med kvarndammen står i stjärnorna. Den borde renoverats innan den rasar. Kraftverket kanske har planer på att riva den, säger Alvar Bergqvist.

Fiskeintressenterna är kritiska till den vattennivå som Skellefteå kraftverk aviserat.

— I en spegeldamm innehållande maximalt 5 sekundliter lever inga fiskar. Vi har dålig efarenhet av korttidsregleringar, säger Sören Johansson.

— Den inplantering av fisk som Skellefteå kraftverk utlovat i Bjursjön, Bygdsiljum och Lugnbäcken samt Tvärån är ingenting att tro på. Där går man nästan torrskodd nu. Det blir knappast bättre efter utbyggnaden. Snarare tvärtom, säger Karl-Johan Johansson.

• Idyll försvinner

Bybor, fiskeintresserade och det samlade friluftslivet vill slå vakt om Rickleån.

Alfons Lindgren, ordförande i friluftsfrämjandet säger:

— Idyllen får inte röras. Här har vi på frivillighetens väg byggt upp Siknästorpet. Byggnader från senare hälften av 1700-talet, flottarstigar, rastplatser har iordningsställts. Vi vill inte att idyllen blir förstörd. Bevara älven, den har vi inte råd att förlora.

• Ekonomiska intressen

— Vi behöver inte mer energi. Det här gör Skellefteå kraftverk i ekonomiskt syfte, säger Sture Brändström, byåldermannen.

— Det är märkligt att ett företag från en annan kommun kan få skövla naturtillgångar för en annan. Kraftverket gör vinsterna, befolkningen får stå för förlusterna. Att man på det viset kan exploatera det andra äger är ett märkligt förfaringssätt.

— Byskeälven borde ligga närmare till för Skellefteå kraftverk. Men där vill man väl rädda sitt eget ansikte. Kommunen måste stå fast vid sitt beslut. Rädda Rickleån, sluter Sture Brännström.

HANS ANDERSSON

Västerbottens Folklblad
25 nov 1980

Alta

Alta-striden i Norge har också engagerat svenska älvräddare. Från Samorganisationens sida har vi stöttat de som kämpar mot utbyggnad bl a genom brev och telegram till norske statsministern. Vi har även skickat en gåva bestående av 5000 sv kr till Folkeaksjonen mot utbygging av Alta-Kautokeinovassdraget.

För enskilda och organisationer som vill stödja de som kämpar för Alta har Miljöförbundet öppnat ett särskilt postgirokonto. Känner Du för att lämna ett bidrag till Alta-kampen kan Du betala in din gåva på pg 3 38 30 - 1 (Miljöförbundet, märk inbetalningskortet - Alta)

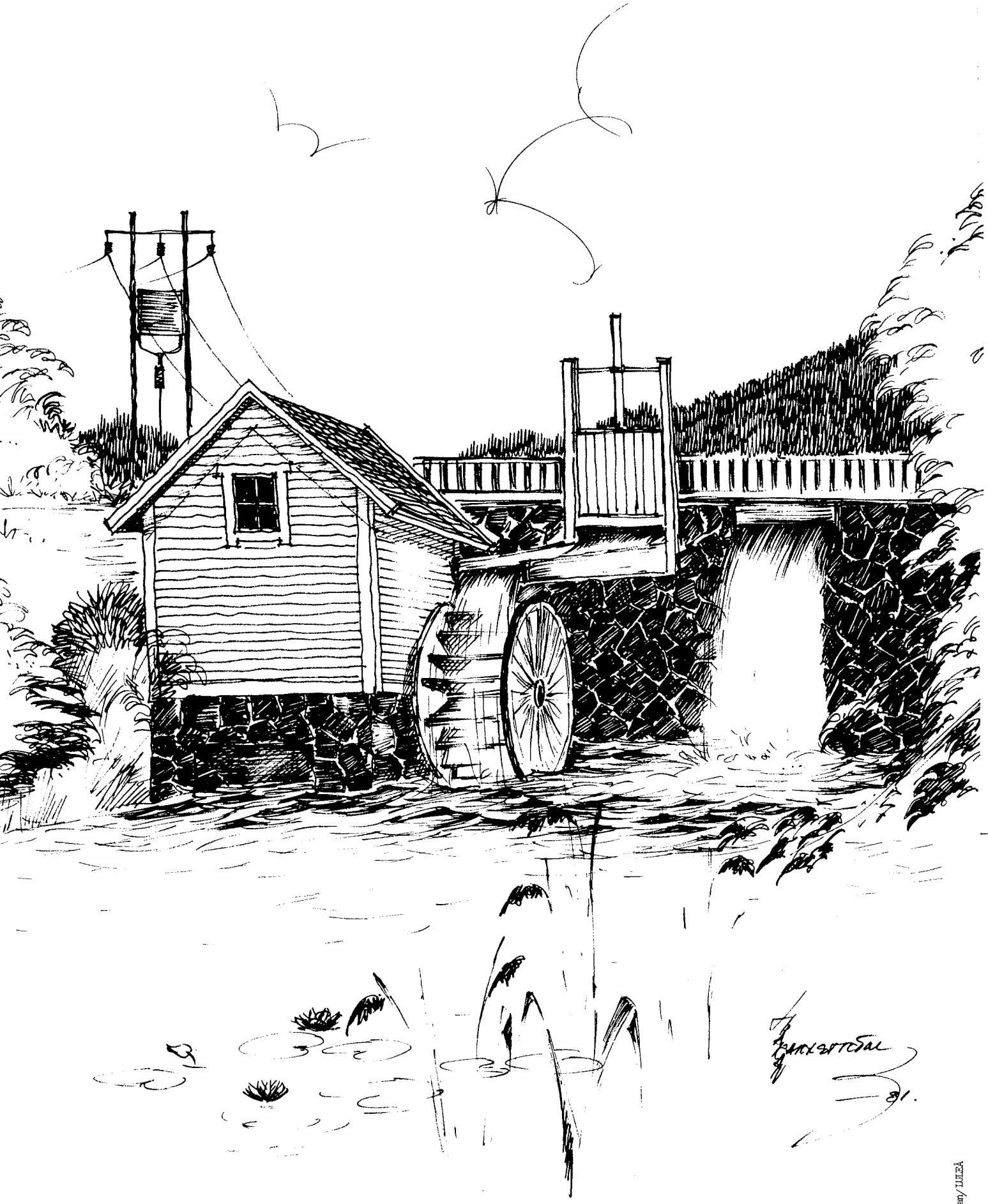

Bild och Tryckarverkstan/ LULEÅ